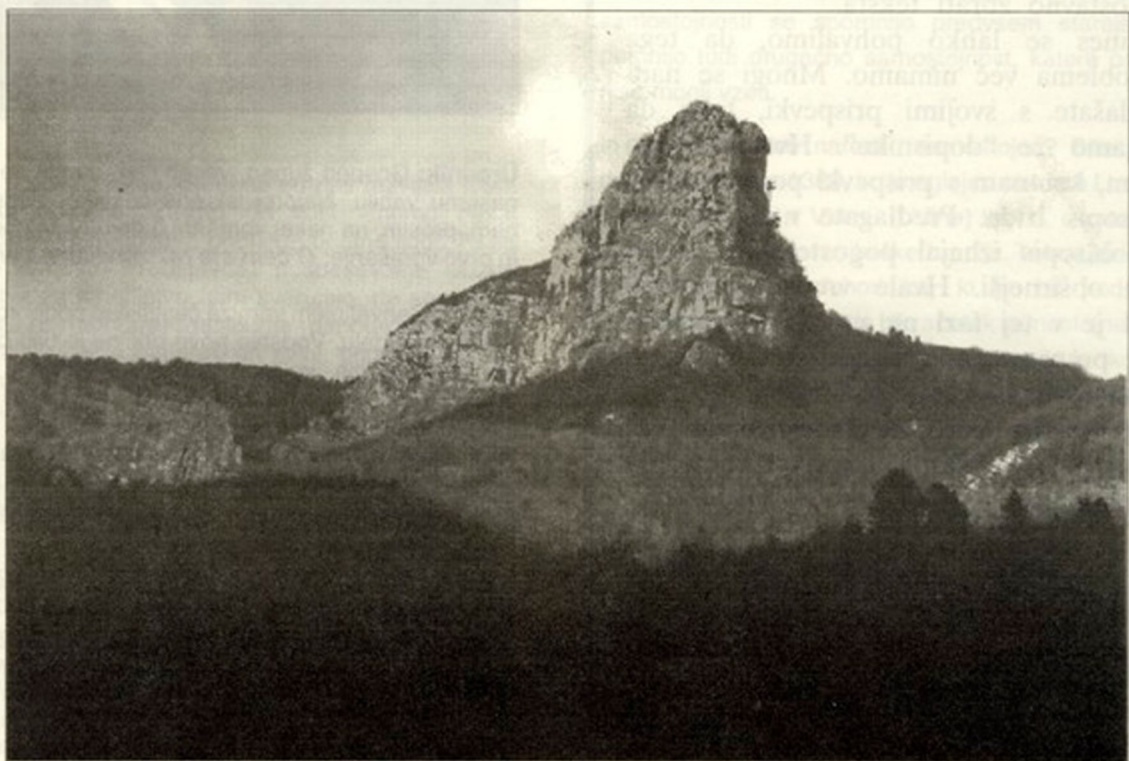

OSILNIŠKA DOLINA

To številko posvečamo ustanovitvi občine.

V letu 1995 bomo na prvi strani objavljali sliko LOŠKE STENE iz drugega zornega kota.

DRAGI BRALCI IN BRALKE

Pred vami je tretja številka glasila Osilniška dolina. Spet je pred vami del vsakdanjosti, del preteklosti, del bodočnosti ljudi iz doline. Ko smo zbirali gradivo za prvo številko, ni bilo enostavno zbrati teksta.

Danes se lahko pohvalimo, da tega problema več nimamo. Mnogi se nam oglašate s svojimi prispevki, tako da imamo že "dopisnike". Hvaležni smo vam, ker nam s prispevki pomagajte, da časopis izide. Predlagate nam, da naj bi časopis izhajal pogosteje in naj bi bil obširnejši. Hvale vredna sugestija, žal je v tej fazi ne moremo uresničiti iz preprostega razloga, ker nimamo finančnih sredstev (ta številka je malo zajetnejša). Časopis bomo izdajali 4-5 krat na leto. Dopisnike naprošamo, da nam opisujejo tudi tekoče dogodke.

V tej številki pričenjamo objavljati v nadaljevanjih zgodovino doline, običaje v dolini, verovanja in praznoverja, pesmi, ki so jih peli naši predniki. Svoje strani nudimo podjetnikom, če želijo kaj sporočiti ali reklamirati. Eno stran bomo namenjali temu. Cela stran bo stala 16.000 SIT. Najmanjši obseg bo 1/8 strani. Časopis zdaj izhaja v 350 izvodih. Razdelimo ga brezplačno vsaki družini v dolini, to je 200 komadov, ostalo razpošljemo po Sloveniji ljudem, rojenim v dolini in članom civilnega gibanja. Svoje strani nudimo društvom. Dobro bi bilo, če bi se v naslednji številki oglašili s svojim prispevkom lovski družina, turistično društvo, podjetja. Strani nudimo tudi strankam, cerkvi in vsakemu po srcu dobremu, ki ima rad to našo solzno in trpečo, a kljub temu "najlepšo" dolino na svetu, saj za nas rojene v dolini.

Uredništvo

ŽUPAN NAŠ GOST

Urednik: Gospod župan, veseli nas, da ste se odzvali našemu vabilu. Najprej iskrene čestitke! Odgovorite nam, prosim, na nekaj vprašanj o delu naše občine. In prvo vprašanje: **O čem ste razpravljali na prvi seji?**

Župan: Zahvaljujem vam za čestitke in podporo našem prihodnjem delu. Vodstvo nove občine je bilo izvoljeno na neposrednih volitvah. Zaradi majhnega števila prebivalstva ne bomo zaposlevali v občinski upravi. Imeli bomo le tajnika s polovičnim delovnim časom. Področje dela med svetniki je bilo razdeljeno takole:

- za gospodarstvo sta zadolžena Jože Štimec in Mladen Žagar;
- za komunalne zadeve (vodovod, poti, urejenost kraja): Viktor Oswald za vasi Papeži, Belica, Bezgarji, Žurge Nedeljko Poje za vasi Podvrh, Padovo, Križmani, Malinišče, Bezgovica, Čačiči Marjan Kovač za vasi Ribjek, Ložec, Grintovec, Bosljiva loka, Mirtoviči
- za zdravstvo, šolstvo in socialno skrbstvo Mirjana Šerčer;
- za lov in ribolov Željko Knaus

Kot župan bom ta področja povezoval in tudi sam se bom angažiral, da bodo naloge uspešno opravljene.

Urednik: *Katere probleme morate najprej rešiti?*

Župan: Problemov je veliko. Najprej so to ljudje, ki so potrebni zdravstvene pomoči in nege, predvsem ostareli in nemočni. Imamo precej mlajših ljudi, ki so na zavodu brez denarnega nadomestila in starejših, ki so potrebni socialne pomoči in podpore. Na drugi strani pa se moramo truditi, kako v dolini obdržati mlajše ljudi, ki so naša prihodnost. Najprej moramo rešiti vprašanje medicinske pomoči. Če zdravnik pride enkrat tedensko v ambulanto in medicinska sestra dvakrat, je to premalo. Nerešena je tudi preskrba z zdravili. Na ministrstvih bomo organizirali pogovore ter omogočili občanom tiste pravice, ki jim pripadajo.

Urednik: *Ali ste razpravljali o kaki temi, ki bo pomembna za občino v bližnji prihodnosti?*

Župan: Na področju perspektivnega razvoja kraja smo trenutno zelo stvarni in je za nas to zelo obvezujoča stvar. Pripravili smo javno razpravo o prostorski ureditvi kraja. To pomeni, kaj in kje se kaj lahko gradi, kje so zaščitene zemljiške površine in podobno. Za tem bomo razpravljali o celotnem razvoju občine, kjer bi predvideli program izgradnje in ureditve za prihodnje rodove. Če bomo pravilno opredelili naše potrebe smo upravičeni do sredstev, ki pripadajo krajem kot smo mi, saj smo obmejna, nerazvita, visokogorska in demografsko ogrožena občina?

Urednik: *Kako naj bi oživljali občino, s katerimi panogami?*

Župan: Predvidevamo, da bi se pri nas razvijala mala družinska podjetja. Živimo ob vodi, imamo nekaj kmetijskih površin gozd in pridne in brihtne ljudi. To so naravne danosti. Predstavniki pospeševalne službe Ministrstva za kmetijstvo nam svetujejo, da so najbolj primerne za naš kraj naslednje panoge: ovčereja, pitanje telet, vzreja plemenskih svinj, pridelovanje bio hrane in seveda najbolj turizem. Kar se tiče lesnega bogastva, pa naš kraj nujno potrebuje tudi žago.

Urednik: *Osilnica je najmanjša slovenska občina. Kaj pravite k temu?*

Župan: Res smo najmanjši, ampak to je za nas resnično izziv, da z lastnim delom pokažemo, da Peter Klepec, slovenski junak iz doline Kolpe, lahko preživi in ne samo to; dolina, ki je doslej resnično izumirala, lahko ob sožitju z ljudmi ob Čabranki in Kolpi v prihodnosti znova polno zaživi. To si želimo vsi.

Urednik: *Kako pa bomo vrnila naši pokrajini lepo, čisto podobo?* Poleti je švicarski konzul, ki je prišel k tolmu Kolpe vzhičeno rekel: O, to je pa raj na zemlji! A dobro, da ni videl tistega strašnega smetišča ob Kolpi.

Župan: Urejeno okolje pomeni čisto dvorišče, urejena smetišča, očiščena naša preprosta, a lepa pokopališča, nobene polivinilaste vrečke na vrbi nad zeleno Kolpo, nobene pločevinke ob cesti in še in še. Spomladi bomo organizirali očiščevalne akcije prebivalcev s te in druge strani Kolpe in Čabranke. Da bodo naši kraji lepi, čisti, to naj nam bo dolžnost in ponos.

Urednik: *Kaj boste rekli za konec našega pogovora?*

Župan: Pozdravljam vse prebivalce naše občine. Vsi skupaj si prizadevajmo, vsak po svojih močeh, da oživimo življenje v naši dolini; zastavili smo prve korake, zdaj je potrebno veliko vztrajnosti, dela in dobre volje. Naši ljudje vse to imajo.

PREDLOG ZA RAZMISLEK

1. MAJ - OBČINSKI PRAZNIK

Ljudje praznujemo rojstne dneve in godove. Zakaj ne bi tudi občina slavila spomin na tisti trenutek, ko je postala odrasla?

Osilničani smo ponovno dobili občino in postali odrasli, samostojni. Pred desetletji so nam enostavno vzeli občino, brez vprašanj. Svoje nekdanje samostojnosti se spomnijo predvsem starejši, ki pomnijo tudi drugačno samostojnost, katere pa jim niso mogli vzeti.

In kaj je Osilnico naredilo samostojno? Bilo je to davnega 1. maja 1363, ko je oglejski patriarh Ludovik della Torre izdal v Vidmu (Udine) listino, s katero je potrdil samostojnost osilniške župnije. Takrat je dobila Osilnica svojega duhovnika, ki je bil podrejen ribniškemu župniku. To je bil začetek samostojne poti. Osilnica je kasneje postala županstvo, ki je (kot že prej župnija) obsegala na samo dolino, temveč tudi območje današnje občine Čabar v sosednji državi Hrvaški.

In ravno ta dogodek, ko je dolina postala duhovno samostojna, lahko počasti obnovljena osilniška občina s tem, da 1. maj razglasi za občinski praznik. Naše korenine niso ne od danes in ne od včeraj, naši predniki so tu živeli že pred stoletji. Zato simbolično povežimo sedanost doline z njeno preteklostjo, ki je tako bogata. 1. maj naj bo naš praznik.

Jože Ožura

POROČILO S SEJE UPRAVNEGA ODBORA CIVILNEGA GIBANJA

28. januarja je imel upravni odbor redno sejo. Osrednja tema je bila sklic letne skupščin in predloga programa za 1995 leto. Sklenjeno je, da se skliče letna skupščina 11. marca ob 16. uri s predlogom naslednjega dnevnega reda:

1. otvoritev, določitev delovnega predsedstva, ugotavljanje sklepčnosti,
2. poročilo predsednika,
3. predlog programa za 1995 leto,
4. diskusija in sprejem programa,
5. razno,
6. kulturni program.

Predlog programa delovanja civilnega gibanja za 1995 leto je naslednji:

1. izdaja glasila Osilniška dolina, 4-5 števil,
2. zbiranje in zapisovanje ljudskih izročil, običajev, pesmi in napevov, zapis in snemanje (tonski zapis) ljudske govornice, strokovna obdelava in strokovna objava iste,
3. zbiranje etnografskega gradiva (obleke, noše, orodje, slike in podobno), hranjenje,
4. organiziranje slikarske razstave,
5. organiziranje razstave starih in novih fotografij iz doline,
6. organiziranje literarnega večera,
7. organiziranje folklornega večera,
8. akcija, da se originalne slike od Šubica ponovno vrnejo v last kraja,
9. spomladansko čiščenje doline,
10. soorganiziranje srečanja pod delovnim naslovom "Petruvo v dolino Petra Klepca,"
11. sodelovanje pri izbiri datuma občinskega praznika,
12. pomoč pri prometnem odpiranju doline,
13. pomoč pri pridobitvi slovenskega televizijskega programa,
14. pomoč pri drugih akcijah, ko bodo krajani presodili, da bi pomoč civilnega gibanja bila koristna,
15. ostajati odprti za vse oblike kontaktov, ki bodo v pomoč prebivalcem doline.

Mali kuharski tečaj v Osilnici

V soboto, 21. 1. 1995, je Kmetijski zavod Ljubljana, Kmetijska svetovalna služba, enota Kočevje, ki jo vodi g. Ana Ogorelec, pripravil triurni kuharski seminar v dvorani osnovne šole v Osilnici. G. Potočnik, kuhar protokolarne objekta iz Škofje Loke, nam je pokazal, kako pripravljamo narezek, razne namaze in kako vse to z razno zelenjavo polepšamo, saj je ob hrani še kako pomemben lep videz, nato okus in vonj. Na koncu smo vse dobrote tudi poskusile.

G. Ana Ogorelec nam je povedala, da lahko njihov zavod pripravi tudi druge kratke tečaje, npr. o obrezovanju drevja, o cvetju, da lahko organiziramo kak izlet na razstavo cvetja in podobno. Vzpodbude, ki jih toplo pozdravljamo in gospo Ano še posebej. Bi nemara ob tem pomislili na kako združenje naših žensk, kot jih imajo drugod in so zelo aktivna? Vsem nam je bil mali kuharski tečaj zelo všeč. Hvala naši organizatorici in vsem, ki ste nam ga pripravili.

Olga Lenac

NAŠI ŠOLARČKI PIŠEJO IN RIŠEJO

Praznični dnevi.

Bila sem doma.

Krasila sem jelko.

Šla sem se tudi sankat.

Igrala sem se z Ivano.

Igrala sem se z mačko.

Brala sem zgodbo Sinov.

Učila sem se matematiko.

Gledala sem risanke.

Mirjana Regič, 3. razred

Pregovor o vremenu

Sveti Miha s snegom piha. Sveti Luka izpod snega kuka. Sveta Kata sneg za vrata. Sveti Matija led razbija.

Zapisal Denis Jauk, 2. razred

Praznični dnevi

Prazniki so se približevali z veliko naglico. Otroci smo se veselili teh praznikov, kajti vedeli smo, da bomo spet malo doma. Zadnji dan pouka smo si naredili majhno igrico. Na žalost v našo šolo ni prišel Dedek Mraz, zato smo si morali kupiti darila sami in se obdarovati. Prišli so tudi starši in gospod župan. Čeprav je bilo vse skupaj skromno, je bilo zelo lepo. Doma smo okrasili jelko. Mama je spekla veliko potico in piškote. Vse je bilo zelo praznično. Ker je zapadel sneg, je bilo še bolj veselo. Lahko smo se sankali in kepali. Ko je prišel zadnji dan v letu, sem kmalu zaspal, in nisem počakal novega leta. Vendar sem se zjutraj zelo kmalu zbudil in voščil mami in očku srečno novo leto.

Denis Jauk, 3. razred

Naša najstarejša vaščanka

Fanika Muhvič iz Bosljiive Loke je letos dopolnila 93 let. Znjo se je lepo pogovarjati, saj pomni toliko zanimivih stvari iz svojega življenja in življenja naše vasi. Da ne bi šlo vse v pozabo, sem jo prosila, naj mi pove karkoli o sebi in minulih časih.

Strina Fanika, tako ji rečem, z našo lepo staro besedo, je pripovedovala tisto deževno jesensko popoldne takole: "Rodila sem se 30. januarja 1902 v Bosljiivi Loki, na številki 9, prva v tej hiši. Imela sem štiri sestre: Micko, Julko, Štefano in Nežko. V šolo sem hodila v Osilnico. Prvič so me tja peljali ata. Učitelj me je prijazno vprašal: Kako naj napišem tvoje ime - Fanika, Franica? Potem je zapisal Franica. To je bil učitelj Povše. Bil je zelo prijazen, priden človek, znal se je pošaliti. Pouk je bil ob torkih in petkih. Bilo je zelo veliko otrok. Na začetku smo molili očenaš. Jaz sem imela najraje ročna dela. Teh me je učila učiteljica. Zmerom sem bila pohvaljena.

V šolo sem prišla lepo počesana in umita. Neka deklica iz Osilnice pa ni prišla umita in počesana, pa ji je učitelj rekel, naj se gre domov umiti in počesati. Učitelj je samo pokazal palico, a ni nikdar udaril, kakega navihanca je samo ozmerjal. V Osilnico smo hodili seveda peš. Z mano so hodile še Ančka Tomčeva, od malna je prišla Neža. Ko je bil velik sneg ali neurje, ni bilo moč poiti v šolo.

V šolo sem hodila potem še v Bosljiivi Loki. Učila me je učiteljica Otilija. O, bila je pridna. Imela je sestro Natalijo. Bili sta lepi, gizdavi, a nič oholi. Še na njivo sta šli pomagat in grabiti seno na košenice. Tako velike slamnate klobuke sta si dali na glavo. Natalija je imela fanta, ki jo je zelo lepo narisal. Spominjam se tiste lepe slike. Po šoli bi se šla rada učiti za šiviljo, pa mi je sestra rekla: Kaj boš, ata bodo hoteli, da bi podnevi delala, ponoči šivala. Potem sem se sama navadila šivati. Vica, šivilja mi je pokazala, kako se sešijejo grebeše. O, to sem pa tako znala, pa ni lahko."

Kadar je koga v naši vasi bolel zob, je šel k strini Franci in zdrila mu ga je tako spretno kot danes zobozdravnik.

"Naučila sem se od strica. Videla sem, kako to delajo, potem sem še jez. Zob se mora najprej malo nakreniti, potem se zdere. Včasih sem z obema rokama zdirala, ko so bile korenine globoke. O Jezus, koliko zob sem zdrila! Enkrat je en moški prišel iz Turkov opolnoči po velikem snegu. Tiste kleščice imam še zmerom."

Znate urok, ko koga piči kača?

"Ne, ne znam, a zna ga moja sestra, a to se sme v življenju povedati samo enemu človeku. Mojo sestro je uroka naučila Cerkvencina botra. Začne se nekako tako: Voda ledena..."

Se spominjate prve vojne?

"V prvi vojski ni bilo ničega. Moja mati niso imeli toliko moke, da bi povaljali koruzni kruh. Brat mojega ata Jevan je bil v vojski v Galiciji. In je tam pal. Z njim je bilo pa tako: pred vojsko je šel v Ameriko, pa je rekel, gremo nazaj, bomo doma več zaslužili kot urar. Pa je prišel poziv - na vojsko moramo iti. Jevan so se strašno ustrašili, kot da bi vedeli, da bodo v vojski padli. Žena Micka iz Srobotnika je tako jokala, od žalosti je lase izgubila. Če bi Jevan ostal v Ameriki, bi bil ostal živ. Njegova hčerka je potem odšla v Ameriko. Imela je tam veliko otrok.

Med prvo vojno so bili v Lasteličevi hiši begunci Bratkoviči. Zmerom so bili lačni. Štimčeva mati Marina, ki so bili jako pridna žena, do jim dali zmerom jesti. Ko so Bratkoviči čez dolgo, dolgo let prišli pogledat v Bosljiivo Loko, so na pokopališču poljubili sliko Štimčeve matere Marine.

V Lasteličevi hiši je bil Šuštar Kočevjar. Rekli so mu Hanže. So bili prijazen mož. Ko smo prinesli čevlje popraviti, so rekli: sapraboit, kaj bo pa zdaj? Hanževa žena so bili starega šuštarja Jevana sestra. Niso si pustili reči strina, kot je bila navada. Njim smo morali reči majstrica."

Kako ste hodili v Kočevje?

"Čez Turnovo drago smo hodili v Kočevje. Tam je steza in konfin, da je do tam Kočevsko. Enkrat sem šla z botro po snegu iz Kočevja. Zvečer smo se v Kočičini komaj napile vode."

So Kočevjarji hodili sem dol?

"Ja, so hodili k našem atu v trgovino. Govorili so po naše."

Ste radi plesali in peli?

"Jako rada sem plesala, mož Matija pa je lepo pel. Plesali smo trampam, zibensrif, valcer, polko. Peli smo: Enkrat sem, enkrat tja, naokrog, kar vsaka zna. Na harmoniko je igral Potokar.

Presneto je znal popevati: Harmoniko bom vzel, pa zmeraj bom vesel. Ponoči bom pritiskal, podnevi bom pa pel.

Strina Franca ima še vedno lep glas in tako lepo je začela prepevati: Soča voda je šumela... mesec je na nebu sjal... Njena hčerka Micka je vedno rada prepevala, posebno ob večerih, zapela je lepo madžarsko vižo, ki so jo bili naučili stari ata, saj so dobro poznali madžarsko. V Budimpešto so hodili kot urmohar

Strina Franca pa so svojim vnukom, ki jih imajo nadvse radi, prepevali najraje našo lepo staro uspavanko: Tutaj, nina nina nač, na pječi je kolač, če ga neče dejte, če ga pa zibač."

Ste kdaj slišali o mračnikih, coprnica, škrtalih?

"O, sem slišala praviti. Mračnik ima velik škrlak. Moj ata in Malenski Vane so mračnika videli, ko so šli v Kočevje, pa je šel mračnik poleg njih, velik, z velikim škrlakom. Naš Matija pa je videl mračnika pri malnu, zato koze niso hotele čez most. Ko smo šli zjutraj rano v Osilnico k spovedi, pa smo pri starih malnih videli luči, ki so švigale. Pravili so, da so to coprnice."

Ste se, ko je bilo včasih snega smučali, sankali...

"Moj ata so rekli, da je skijanje najslabši artikl, saj greš na skijah ko kak lazar. Na sankicah je bilo pa lepo."

Za konec pa sta mi strina Franca in Micka povedali še lepo pesem, ki so jo predavnimi leti prepevale deklice na staro leto pred vrati kot kolednic in dobivale darila.

Olga Lenac

OBIČAJI, PESMI, VEROVANJA

Zvat očenaš

O, Marija cartana
svojga sinka Jezuščka je vprašala:
kaj je prvu?
Prvu Bog je na nebesih,
ko vse vidi, ko vse ve
i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana
svojga sinka Jezuščka je vprašala:
kaj su dva?
Dva su božja uočeca,
Bog je na nebesih,
ko vse vidi, ko vse ve
i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana
svojga sinka Jezuščka je vprašala:
kaj su tri?
Tri su patrijarhi,
Bog je na nebesih,
ko vse vidi, ko vse ve
i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana
svojga sinka Jezuščka je vprašala:
kaj su štiri?
Štiri su evangelisti,
Bog je na nebesih,
ko vse vidi, ko vse ve
i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana
svojga sinka Jezuščka je vprašala:
kaj je pet?
Pet je Jezusovih krvavih ran,
Bog je na nebesih,
ko vse vidi, ko vse ve
i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana
svojga sinka Jezuščka je vprašala:
kaj je šest?
Šest je resnic božjih,
Bog je na nebesih,
ko vse vidi, ko vse ve
i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana
svojga sinka Jezuščka je vprašala:
kaj je sedem?
Sedem je Marija Žalostna,
Bog je na nebesih,
ko vse vidi, ko vse ve i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana
svojga sinka Jezuščka je vprašala:
kaj je osem?
Osem je Marija Veseva,
Bog je na nebesih,
ko vse vidi, ko vse ve
i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana
svojga sinka Jezuščka je vprašala:
kaj je devet?
Devet je korov angelov,
Bog je na nebesih,
ko vse vidi, ko vse ve
i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana
svojga sinka Jezuščka je vprašala:
kaj je deset?
Deset je božjih zapovedi,
Bog je na nebesih,
ko vse vidi, ko vse ve
i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana
svojga sinka Jezuščka je vprašala:
kaj je enajst?
Enajst je čistih devic,
Bog je na nebesih,
ko vse vidi, ko vse ve
i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana

svojga sinka Jezuščka je vprašala:

kaj je dvanajst?

Dvanajst je jugrov božjih,

Bog je na nebesih,

ko vse vidi, ko vse ve

i vovek svet gor drži.

O, Marija cartana

svojga sinka Jezuščka je vprašala:

kaj je trinajst?

Trinajst je sveta Uršula,

Bog je na nebesih,

ko vse vidi, ko vse ve

i vovek svet gor drži.

Zapisali po pripovedi Polone Ožbolt iz Bezgovice

Lidija Simonič in Ana Kovač.

Praznoverje med ljudmi osilniške doline v starih časih

Še pred desetletji, ko ni bilo v naši dolini niti radijskih niti televizijskih sprejemnikov pa tudi elektrike ne, so si ljudje, zlasti ob dolgih zimskih večerih, krajšali čas s pripovedovanjem raznih zgodb. Nekateri posamezniki so pripovedovali zgodbe tako živo in strašno, da si otroci zvečer nismo upali pokukati niti čez prag domače hiše. Za pravega junaka pa smo imeli tistega, ki si je ponoči drznil v sosednjo vas.

Zgodbe, ki so jih pripovedovali predvsem starejši ljudje, so ponavadi govorile o strahovih, o vračanju umrlih na naš svet, o ropotih na podstrešju,...

Pogosto se je govorilo o "spominih". To so bili razni ropoti ali udarci, ki se jih je slišalo pred ali pa po smrti kakšnega od domačinov. Še posebej pa se je vživela naslednja zgodba.

Nakrajni Ive, ki je pred vojno delal na Cvarovi žagi v Ravnah, se je nekega jutra zgodaj vračal čez goro domov in videl strašen prizor. O njem pripoveduje takole: "Vstal sem zgodaj zjutraj in šel od Cvarove žage proti Dragarjem. Tam, kjer cesta zavije v gozd, sem srečal procesijo. Spredaj sem videl nekoga, ki je nosil križ, za njim pa so šli najprej možje, nato žena, za njimi pa še otroci. Otroci so od časa do časa potekli, da so lahko dohitevali urno procesijo. Slišati je bilo polglasno mrmranje, neke vrste molitev. Nisem vedel kaj naj

storim. Stisnil sem se ob breg in ves v strahu počakal, da je šla procesija mimo. Potem pa sem na vso moč stekel mimo Dragarjev domov."

Njegovi domači so naslednji dan res pripovedovali, da ljeta, tako prestrašenega kot to jutro, še niso videli.

Poleg zgodb o strahovih so bili tudi splošno znani kraji, kjer je večkrat strašilo. Tako naprimer na Kostevcu pri Materi Božji, na Rožmanovem lazcu, pa pri Zglavju pod Zajskim plotom. Na poti proti Čabru, pri Ciganskih ravninah, si pod gozdom ponoči gotovo videl goreči ogenj. Sicer pa se je tu zgodilo še nekaj čudnih stvari.

"Od Čabra navzdol je z velikim ropotom pridrvel velikanski voz z vprego. Mi, ki amo mu šli po cesti naproti, smo bili že prepričani, da se trčenju ne bomo mogli več izogniti. Tedaj pa je voz nenadoma izginil, kot da bi se vdrl v Čabranko. Še sami ne vemo, kako se je to zgodilo", pripoveduje bratova žena, ki je bila priča temu dogodku.

Zanimivo pa je to, da se je skoraj na tem mestu zgodilo nekaj nenavadnega že med vojno. Nekdo je od Mandlov poganjal vpreženega konja proti Čabru. Na kraju, kjer naj bi izginil omenjeni voz, se je konj zaustavil in ni hotel več naprej. Voznik se je na vso moč trudil, da bi konja pognal, a zaman. Čez nekaj trenutkov pa je priletelo ameriško letalo, ki se je vračalo z bombardiranja Nemčije in odvrlo preostalo bombo ravno v bližino voznika, le nekaj sto metrov naprej. Eksplozija je bila tako močna, da je vrgla skalo, težko nekaj ton v občestni jarek, kjer je ovirala promet še nekaj let po vojni. Če se konj ne bi ustavil, bi eksplozija gotovo uničila voz in voznika z njim.

Tudi drugje so bili kraji, kjer si ponoči gotovo videl nenavadne stvari. Premikajoče luči pod Punkljem, po Šajbniku ali po Planini naprimer.

Poleg krajev, kjer je strašilo, naj omenim še posamezne dogodke, ki so prinašali bodisi srečo ali nesrečo.

Tako je bilo slabo, če si zjutraj najprej srečal žensko. Nema lokdo se je temu srečanju raje izognil. Tudi mačka, zlasti črna, ki ti je prečkala pot, ni obetala nič dobrega. Še posebej pa so ljudje verjeli v sanje. Naj naštejemo samo nekaj najbolj značilnih, ki so prinašale nesrečo: sanje o napadalnem psu, o duhovniku, o kalni vodi, o otroku, o kači ali pa o slivah.

Zjutraj, ko si se obuval, si si moral obuti najprej levo nogo, šele nato desno, zlasti takrat, ko si se odpravljaj na kakšno pomembno pot. Prav tako si moral stopiti čez prag najprej z levo nogo.

Če je bil prvi pomladanski metulj, ki si ga videl, temne barve, je to pomenilo zagotovo smrt v družini. Prav tako je smrt v hiši obetala množica krtin na vrtu ali pa skovikanje sove okrog hiše. Če pa je sova vriskala, se je domačim obetala poroka.

Čakala te je gotova smrt, če si se odzval samotnemu klicu, ki pa ni bil resničen, ampak se ti je samo zazdel. Spomladi si preštel, kolikokrat je zakukala prva kukavica in toliko let življenja ti je še ostalo...

Veliko ljudi je videlo "rojenice". To so vilam podobne dobre žene, oblečene v bela oblačila, ki skrivnostno hodijo po svetu. Ob rojstvu otroka nudijo ljudem pomoč. Nečakinja še danes potrди, kako sta s pokojno materjo videli več takih žena, kako so se prikazale zgoraj na Planincih in skrivnostno izginile za robom gozda v Planino.

Zvečer, ob mraku, je hodil okrog "Mračnik". To je bil velik, močan, v črno oblečen mož. Govorilo se je, da ni prav hudoben, da pa rad straši otroke, ki ne gredo pravočasno domov. In res ga je nekoč videl Dragarjev Jože, nekje nad Križmani. Ves zasopel je priteknel na Čačič in se zatekel v neko hišo, kjer je prebivalo lepo dekle. Pripovedoval je, kaj se je zgodilo in tako nekaj časa vasoval pri njej.

Tudi "raubšicam" se je marsikaj čudnega prikazalo na lovu. Neki divji lovec se je tako na velikonočno nedeljo odpravil na lov v goro nad Ložko steno. Zasedil je srnjaka, prislonil puško k licu, da ga bo ustrelil, ko je zagledal, da srnjak piskajoče bulji vanj. Med rogovi pa je opazil svetel križ. Kar so ga nesle noge, je oddirjal domov. Nikoli več ni šel na lov na tako velik praznik.

Še veliko drugega so videli in slišali ljudje iz naše doline. Škoda le, da vse več zanimivih zgodb tone v pozabo, saj jih nihče ne opisuje. Njihovo branje bi bilo gotovo marsikomu v razvedrilo tudi v današnjih časih.

Tone Žagar

PISMO UMIRAJOČI LEPTICI

Draga zelenooka lepota!

Mnogo let je preteklo in mnogo, mnogo zelenih valov se je pretočilo po tvoji strugi, odkar sem te kot mlad mestni fant, Ljubljančan, prvič srečal in spoznal tvoje zelene valove in bele brzice. Že ob prvem srečanju me je tvoja neizmerna lepota prevzela, nisem pa si predstavljal, da bo tok mojega življenja tako tesno povezan s tvojim. Moja ljubezen do tvoje zelene lepote se je še povečala, ko sem prvič obiskal kraj, kjer se rojevaš in od koder pričenaš svoj večni in neustavljivi tok. Ob tem obisku sem prvič v naravi videl tudi prelepega prebivalca tvojih bregov, vodomca, kar me je še posebno prevzelo.

Verjetno ni bilo naključje, da sem v naslednjih letih veliko dni preživel na tvojih bregovih in nemalo ur s čolni na tvojih brzicah.

Iz pripovedovanj domačinov v dolini Petra Klepca in tudi tistih, ki prebivajo niže ob tvojem toku, pa sem spoznal, da znaš biti tudi besna in zahrbtna, kakor da jim hočeš pokazati, kako so nebogljani, ti pa ostajaš večna. Pripovedovali so namreč, kako tvoji, takrat ne več zeleni valovi besno pridrvijo po dolini in s seboj odnašajo vse, kar se jim znajde na poti. Da bi se te ubranili, so prečuli nemalo noči, vendar so se vedno zavedali, kako nemočni so, kadar si besna.

Danes, ko ti pišem pismo, pa razmišljam o krivici, ki se ti godi zadnjih nekaj let.

Zgradili smo nove ceste, skrajšali razdaljo in na tvoje bregove in v tvoje osvežujoče valove privabili številne "civilizirane" turiste, zaradi katerih se pričena tvoje počasno umiranje. Za mnogimi ostajajo na bragovih in na brzicah znamenja prisotnosti nove civilizacije, ki se je naselila v tvojo bližino, saj jim je težko razne tetra pake, tetra brike, pvc vrečke in drugo navlako, ki jo uporabljajo na piknikih, pobrati in odnesti domov ter tam odvreči v posode, namenjene odpadkom.

Veliko, preveč je tudi "turističnih obiskovalcev", ekološko neosveščenih, ki svojega jeklenega konjička, v zahvalo, da jih je pripeljal na tvoj breg, močno namilijo in operejo, ne zanima pa jih tvoja prihodnost in prihodnost zanamcev, katerim te bomo zapustili.

Še huje pa je, ko ob čolnu, s katerim se vozim po tvojih valovih, iz vode privre črna pošast z masko na obrazu, v rokah pa drži puško za podvodni ribolov, na osti pa umira nemočna riba. In ta pošast je brezobzirni ribič, ki

si na ta način lovi kosilo in uničuje tvoje nemočne prebivalce.

Na žalost pa moram na koncu omeniti tudi prebivalce vasi, ob katerih se vije tvoja struga, saj zaradi neurejene komunalne infrastrukture tudi oni odmetavajo odpadke na tvojih bregovih. Marsikdaj beseda v njihovih pogovorih nanese na ta problem, vsi te namreč spoštujejo, vendar pa rešitev ni samo v njihovih rokah.

Že nekaj časa me ob pogledu v tvoje zelene oči spreleti srh in pomislim na znano pesem Mrtva reka, kajti če "civiliziranih" turistov ne bomo civilizirali, se kaj lahko zgodi, da bodo tvoje zelene oči postale temne, brzice umazane in polne detergentov, bregovi pa okrašeni s plastičnimi zavesami.

Vendar pa, draga zelenooka lepota, ne obupaj in zaupaj ljudem, ki so se združili v borbi za ohranitev tvojega bistrega in hitrega toka ter za zaščito tvojih prebivalcev.

P.S.: Poziv turistom in vsem prebivalcem ob Kolpi!

Naša lepota in naša skupna ljubezen vas lepo prosi, da vse pridobitve civilizacije, s katero običajno "okrasite" njen breg in strugo, ob naslednjih piknikih poberete in odnesete domov. S tem boste pripomogli, da se črni naslov tega članka ne uresniči.

Miran Klavora

OSILNICA IN DOLINA V PRETEKLOSTI

NISMO OD VČERAJ

Osilniška dolina je obmejna pokrajin, ki leži na jugu Slovenije, ob sotočju Kolpe in Čabranke. Njeno preteklost, ljudi in pokrajino zasledimo v slovenskem prostoru bolj posredno, kakor da je živela nekje na obrobju dogajanja. Šele v samostojni Sloveniji je pritegnila pozornost in vse več je tistih, ki jo želijo spoznati.

O dolini smo lahko do sedaj največ zasledili v "Kočevskem zborniku" iz leta 1939 in v njegovem nekoliko prirejenem ponatisu "500 let mesta Kočevje", ki je izšel leta 1971.

Za glasilo Osilniška dolina sem svojo, še neobjavljeno, razpravo o preteklosti doline nekoliko priredil. Civilno gibanje za Osilniško dolino pripravlja zbornik razprav o dolini in v njem bo tudi zgodovina Osilniške doline.

UVOD. O življenju ljudi v najstarejših obdobjih človeštva lahko zvemo le na podlagi izkopanin, kot so posode, orodje, orožje, kosti ipd. Na podlagi najdb lahko sklepamo o stopnji človekovega razvoja, načinu življenja ter o materialu in tehniki izdelave predmetov, ki jih je človek uporabljal. Poseljenost sveta je bila majhna. V prazgodovini so ljudje živeli na prostem, se zatekli v skalne votline ali na zavarovane griče (gradišča). Preživljali so se z lovom in nabiralništvom, saj so se poljedelstva in živinoreje oprijeli kasneje.

Človek se je kasneje ustalil in stalneje naselil v rodovitnih dolinah, ki so nastale ob večjih rekah. Opustil je lovsko-nabiralniški način življenja in se oprijel poljedelstva. Seveda se je to zgodilo različno hitro. Najprej na Bližnjem in Srednjem Vzhodu (dežele rodovitnega polmeseca - Mezopotamija, Egipt...) in se preko Male Azije širilo v Evropo.

Tudi orodje se je medtem izpopolnilo. Preprosto orodje iz kamna in kosti so postopoma zamenjali s kovinskim (bakrenim, bronastim in v 1. tisočletju pr. Kr. z železnim). Ljudje so začeli krčiti in požigati gozdove in travnate površine, da so dobili polja. Začeli so gojiti žito in drugo ter so udomačili živali.

Stalen vir prehrane je prinesel večje blagostanje ljudem, ki jih je bilo vse več. Vsakodnevni boj za obstanek je postajal preteklost. Ostalo jim je več časa za drugo. Poleg obrti in trgovine zasledimo prve zapise (pisava) in začetek nekaterih znanosti. Vse to je trajalo nekaj tisočletij.

Častili so nadnaravne sile, ki so jim pripisovali božansko moč. Darovali so jim tisto, kar so pridelali ali vzredili. Ob tem so se razvili obredi, ki so bili marsikdaj skrivnostni.

In v takšnih okoliščinah so nastale v nekaterih delih Evrope jamske stenske slike. Na njih je takratni umetnik upodobil življenje in svet okrog sebe. O tem nam govore najdbe v Lascaux v Franciji in Altamiri v Španiji, le "naše" nekje ob Kolpi so še skrivnost

NAJSTAREJŠE - PRAZGODOVINSKO OBDOBJE V DOLINI. Dolina Kolpe in Čabranke, ki je svojevrstna pokrajina, je že zgodaj privabila ljudi na bregove rek in na terase. Številne kraške jame pod strmimi stenami, ki se vzpenjajo nad dolino, so jim verjetno služile za zatočišča ali pa so jih uporabljali tudi za druge namene.

Dolina ob zgornji Kolpi in Čabranki je bila pred več tisočletji precej drugačna kot danes. Bila je bolj porasla z gozdom, tudi ob rekah.

Kako je bilo in katera ljudstva so živela v davni na našem prostoru, lahko le predvidevamo. O takratnem življenju lahko sklepamo po nekaterih najdbah v Polični jami pri Žurgah in po izročilu ter pripovedovanju o skrivnostni jami in slikah mamutov ter drugih živali na stenah jame nekje ob izviru Kolpe ali njenih pritokov Čabranke ali Gerovčice. Tako je leta 1937 pripovedoval rudarski inženir Julij Šimeček slovenskemu arheologu in naravoslovcu dr. Srečku Brodarju o skrivnostni najdbi pri izviru Kolpe. Povedal mu je, da je bil pred pol stoletja (okoli 1890) v jami pri izviru Kolpe in da je videl naslikane podobe živali. Več poskusov, da bi našli vhod v jamo, ki je bil po pripovedovanju Šimečka ozek, je ostalo brezuspešnih. Tako so poskušali dr. Srečko Brodar, A. Šerko, Auman, dr. Mušič leta 1938 in dr. Mitja Brodar leta 1976.

Mimogrede, s konca starejše kamene dobe, kamor sodi naša Potočka zijalka pod Olševo, je tudi najdišče pri Lokvah (Delnice).

Med domačini krožijo govorice o jami, ki ji Režugarji (prebivalci vasi Razloge nad izviro Kolpe) pravijo Hajdučka jama. Kaj se skriva v njej, ne vemo. To bodo morali raziskati hrvaški arheologi, saj je izvir Kolpe na Hrvaškem. Raziskati bo treba tudi tiste votline na slovenski strani Kolpe in Čabranke, ki jih je nekaj. Ali bomo dočakali odkritje in razodetje skrivnosti, starih več tisoč let?

RIMSKO OBDOBJE. Šele v 1. tisočletju pr. Kr. zveno za prve prebivalce naše doline. Ob prihodu Rimljanov, pred približno dva tisoč leti, so na širšem območju živeli Japodi, ilirsko plemo, ki se je predtem pomešalo med Venete, najstarejše znano ljudstvo v alpskem svetu.

Rimljani so nad našimi deželami zavladali za časa vladavine Cezarja in Avgusta. Takrat je bila zgornjekolpska dolina na meji med provincama Panonijo in Dalmacijo. Dolina je bila po vsej verjetnosti naseljena, saj so mimo vodile prometne poti. Omenjajo se naselja, kot na primer Gerona, današnje Gerovo na Hrvaškem. Romanizacija in suženjstvo se nista utrdila v teh krajih, saj ni vidnejših najdb. Na staroselce, ki so se obdržali v odročnejših krajih, nas spominja ime reke Kolpe. Od njih so Rimljani prevzeli Kolpa, ali kot ji domačini pravijo "Koupa".

Kasneje, ko so se začeli Rimljani umikati z današnjega slovenskega ozemlja, so v obrambo pred barbarškimi vdori in napadi zgradili nedaleč vstran sistem zapornega zidu, "limes", ki je bil dolg 250 km in je segel od Kvarnerja (Reke) preko Snežnika, Vrhnike, Grahova ob Bači do Ziljske doline na Koroškem. Naselje Prezid, ki je nastalo v bližini tega zidu, je dobilo ime po njem.

Propadu Rima, leta 476, je sledilo preseljevanje ljudstev in Evropa je v naslednjih stoletjih doživela velike spremembe. Na nekdanje rimsko ozemlje so se naselila nova ljudstva, germanska in slovanska. Iz Azije so pridrveli Huni, ki so pod vodstvom Atila, znanega kot "bič božji", ogrozili velik del Evrope. Na ruševinah rimskega imperija so nastale nove države, ki so marsikaj prevzele od staroslecev, med drugim tudi krščanstvo. Uveljavila se tudi nova družbenoekonomska ureditev - fevdalizem. Med tistimi, ki so se naselili v alpskem svetu in si ustvarili samostojno državo, so bili naši predniki - Slovenci in naša prva država Kartanija, ki pa ni segla v našo dolino.

V evropskem prostoru so se medtem izoblikovali trije kulturni krogi, in sicer zahodnoevropski (začetki s frankovsko državo), vzhodni ali bizantinski in v sredozemskih prostorih je segel še arabski. Slovenske dežele so postale del zahodnoevropskega kulturnega kroga.

NASELITEV SLOVENCEV. Slovenska plemena so, po odhodu Rimljanov in premikih drugih ljudstev, poselila vzhodnoalpski prostor, svet med Panonsko in Furlansko nižino ter vse tja na istrski polotok. Ozemlje je bilo nekajkrat večje kot je današnje slovensko narodnostno ozemlje. Najprej so se naselili v nižinah in dolinah, tam kjer je bil rodovit svet. Številni vdori in premiki ljudstev so namreč razredčili staroselce in izpraznjeni svet so poselili novi prebivalci.

Osiliško dolino so naši predniki poselili sorazmeroma zgodaj in so prišli po dolini Kolpe navzgor, morda tudi preko grebenov Borovške gore. Naselili so rodovit svet ob reki in na terasah ob njej. To je bilo v času prve in druge etape kolonizacije na Slovenskem (do 12. stoletja). Šele kasneje so naselili višje ležeče planote na

obeh bregovih rek. Krčili so gozdove in dobili nove obdelovalne površine na terasah, ter si postavili bivališča in naselja, ki imajo za razliko od drugih v zaledju slovenska imena. Seveda je bila ta naselitev redka, bili so zaselki, celo posamezne kočje sredi goznanega področja. Med seboj so bili povezani s potmi - stezami, saj so se ljudje obiskovali in medsebojno izmenjavali različno blago. Promet se je odvijal drugače kot danes. Ljudje so potovali peš ali na konjih, prevažali blago na vozovih ali pa tvorili na konjih, včasih nosili sami.

Kolonizacija v zaledju, torej na Kočevskem, ki je bila kot obmejna pokrajina rimskonežskega cesarstva na meji z ogrsko-hrvaško državo redko poseljena, je potekala v 14. stol. (Glej naprej "Srednjeveška kolonizacija na Kočevskem").

PRVE OMEMBE KRAJEV V DOLINI. S širjenjem frankovske oblasti v času Karla Velikega v slovenske dežele okrog leta 800 je tudi Osilniška dolina prišla pod frankovsko oblast. V 10. stol. je postala del rimskonežskega cesarstva in spadala v obmejno Kranjsko marko. V 9. stol. (811) je precejšen del slovenskega ozemlja do Drave, tudi naša dolina, prišel pod cerkveno oblast oglejskih patriarhov. Oglej je poleg Salzburga, ki je imel oblast severno od Drave, predstavljal eno izmed središč, od koder se je širilo krščanstvo v slovenske dežele. Oglejska patriarhija je postala najprej cerkveni in kasneje tudi posvetni gospodar dela slovenskega ozemlja (dogovor cesarja Henrika IV. in patriarha Sigeharda, 1077 oziroma patriarha Ulrika, 1093). Po cerkveni ureditvi oglejske patriarhije je področje od Barja na severu do Kolpe na jugu spadalo najprej pod cerkniško prafaro, potem pod ribniško faro.

Patriarhi so dali del Dolenjske, ribniško in čušpersko gospostvo v fevd najprej Auerspergom - Turjačanom. Leta 1247 so Ortenburžani dobili med drugimi posesti tudi ribniško gospostvo, ki je seglo tudi v Osilniško dolino, in s tem nasledili Auersperge. Kočevska je bila takrat še brezimni prostor, saj se v delilni pogodbi med bratoma Henrikom III. in Friderikom I. leta 1263 govori "Grad Čušperk in Ribnica z ljudmi in posesti in vsemi pritlikinami od reke, ki se imenuje Sora, tja do vode, ki se vulgarno naziva Kulpa." Takrat se po mnenju nekaterih že omenja prvo naselje v dolini - Osilnica. Ime Osilnica se v srednjeveških listinah uporablja kot ime naselja in pokrajine - doline. Zato ime Osilnica lahko uporabljamo tudi kot pokrajinsko ime za vso dolino, ne oziraje se na državno mejo.

Glede na to, da se v Osilnici omenja cerkev že 1339, je Osilnica kot srednjeveško naselje verjetno obstajala že mnogo prej, vsaj okoli leta 1300 ali prej. Tako po

nekaterih mnenjih lahko dolina praznuje 750 ali vsaj 700-letnico omembe prvega kraja v dolini.

SREDNJEVEŠKA KOLONIZACIJA NA KOČEVSKEM. Ortenburška posest med Ribnico in Kolpo, ki jo poznamo kot Kočevska, je bila še v 14. stol. porasla z obsežnimi gozdovi. Sredi teh gozdov so si slovenski drvarji in redki naselniki postavili nekaj malih naselbin. Krajevna imena naselbin (Osilnica, Gotenica, Topli vrh...) in slovenska ledinska imena nam potrjujejo slovensko naselitev še pred kolonizacijo v 14. stol. (dolina Črmošnjice, dolina Kolpe, pas od Ribnice do Kočevja). Na tem območju so imeli ortenburžani poleg teh naselij že v 13. stol. dva manjša gradova, in sicer Kostel ter Poljane. Naselja in zaselke so povezovali poti, ki so jih uporabljali dušni pastirji za obiskovanje vernikov in drugi. Ker je bila ortenburška posest redko naseljena in ker so imeli doma premalo podložnikov za poselitev obsežnega področja, so v prvi polovici 14. stol. (okoli 1330, grof Oton Ortenburški) začeli naseljevati Kočevsko s kolonisti iz nemških dežel Frankovske in Turingije, kasneje tudi s Koroške. Nemški cesar in češki kralj Karel IV. je podaril Otonu Ortenburškemu 300 družin upornih nemških kmetov, ki so jih postopoma preselili na Kočevsko. Preselitev podložniških družin je Otonu povzročila precejšnje stroške, tolikšne, da si je moral denar celo izposoditi. Kolonizacija z nemškimi kmeti je potekala počasi in je bila končana okrog leta 1400. Kje in kako je potekala kolonizacija, nam veliko povedo ledinska in krajevna imena ter priimki kolonistov. Glede na to lahko ločimo naselja po tem, kdo je tamkajšnji svet izkrčil in naselil, nemški ali slovenski podložniki ali pa skupaj s prevlado ene ali druge skupnosti, in ali so bili iz nemških dežel ali Koroške.

Ivan Simonič, dobri poznavalec Kočevske, je v svojih raziskavah ugotovil, da je bilo na kočevskem jezikovnem otoku 85 naselij, ki so imela slovensko in nemško ime, 58 le slovensko, 37 samo nemško in 3 naselja delno slovensko in nemško ime. Slovenska imena so bolj na obrobju, na primer Dragarska dolina. V teh raziskavah Osilniška dolina ni upoštevana, ker je bila izven nemškega otoka.

Osilniška dolina, ki je bila sicer redko poseljena, kolonizacije nemških kmetov ni doživela. Ostala je ves čas slovenska in celo kmetje iz doline so posegli v zaledje. Prav tako je bilo področje onstran Čabranke do izvira Kolpe ter Risnjaka in Snežnika (Gerovo, Čabar) naseljeno s slovenske strani. O tem nam govore priimki in ledinska imena ter govorica - dialekt, ki ga še danes govore na območju Gerova in drugih krajev (glej naprej "Nova razmejitev").

(se nadaljuje)

Jože Ožura

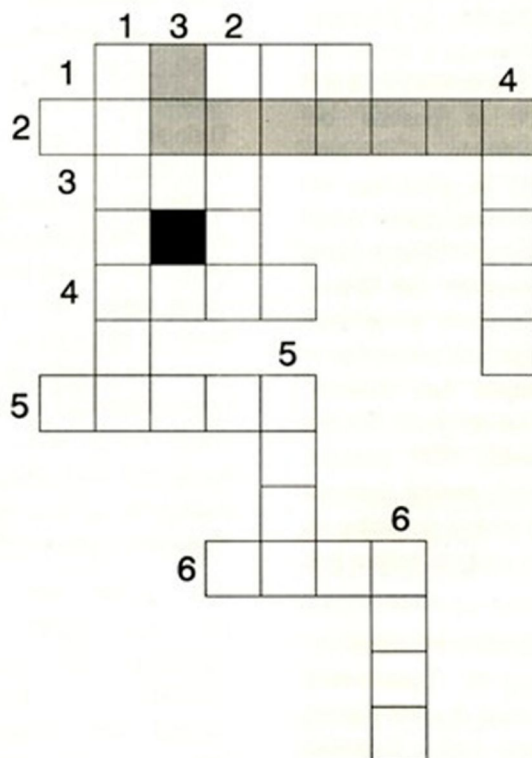
Križanka po domače

Vodoravno:

1. reka, ki izvira v Rezugah
2. stroj za košenje trave
3. zamašek po domače
4. kar daje grozdje
5. ime mitološkega junaka naših krajev
6. priimek akademskega slikarja rojenega v Osilnici

Navpično:

1. naša bivša občina
2. sladkovodna riba
3. mnogo os
4. vedro za napajanje živine po domače
5. žival v vodi
6. domači izraz za besedo "moka"

Rešitev križanke je v zatemnjenih okencih.

Križanko sestavila: M. Šercer

Kdorkoli ima domiselno križanko ali rebus naj jih prinese v POŠ Osilnica. Prispevke bomo objavljali.

IZDAJATELJ: Civilno gibanje za Osilniško dolino, Osilnica, Sela 5

ŽR: 5/300-621-11006-05-1320114-8582/50
pri LB podružnica Kočevje

UREDNIŠKI ODBOR: Dr. Ana Ožura Klun, Ana Marija Štimec, Olga Lenac, Stane Jarm, Toni Kovač, Jože Ožura, Marjan Kovač, Miroslav Štimac

GLAVNI UREDNIK: Olga Lenac

ODGOVORNI UREDNIK: Jože Ožura

PRIPRAVA IN TISK: Tiskarna "Kapušin", Krasinec